

an oordeel, agrip" voor sur trok — rbos en dr ok volgens en vinden, en dag legt, huwling tot ze de Deut- l. De rede- Java door engescheurd elijk verze- tte dat na- ge voor die anders kunt id en reali- p Java niet and, (eerst anders er- che kerken en IN HET synodocrati- sen over de feiten zoo- e in Neder- als zonde met een lat Bavinck streden, dan Wij hebben ten, en vra- of deze ge- is van onze s, maar al-

hoe, natuur- eerd is, dat andig zullen Bonne mine moet je je

hoorigheids- zonken, Het en officieel otie Ridder- zich al vast durfde den moesten om kunnen krij- egen gebied idsbesef.

ldderbos e.s. Javanwel man- Javaansche zoals Berg- notoren van zeiden hun: Im het werk eensehuren, woord kon slijk aan het ze aan het tje zóó met bezwaarden en, dat niet en de plaat- arta, of tus- angspunt AS er toch, 1896), maar odoocratisch, ANDE kerk- putaten- r de deelen dit niet van- dat het nu ar doet ook ening prijkt het niet in anen, en dr

ezweept door t de victorie argumentatie

nog al eens t. Het is er die hier met orden met rie, in Gods len kant ge- Javaansche let waren de men, die met oral door zoo hadden ge- a toen ze zoo t, en zie, ze n hebben de n we zullen gebleken vol- maar ze zei- wilt u, dat en we zullen gadering van

u met de deputaten uwer synode. Toen in 1944 K. S. met het synodale moderamen en dr Grosheide praten zou in Den Haag, en getuigen had meegenomen, mannen van eer en deugd, en heelemaal geen scheurmakers, was het bescheid: als die getuigen niet opstapten, dan praten we niet. Maar de Javanen zeggen: we willen alleen met u praten als de doopsgezinden en chinezen erbij zijn, en u moet maar van de feiten uitgaan. En niemand stapte op. En nu houdt dr Dijk een speech. En dr Den Hartogh. Ze kunnen 't anders. Maar ze kunnen 't ook zoo: deze opstellers van „wet-ten" naar „feiten", die alleen maar soms „feiten" beoordeelen naar („hun") wetten. K. S.

## OPVOEDING EN ONDERWIS

de christelijke school in dezen tijd, II.

Bij de bespreking van de conclusies, die men te Amersfoort vaststelde betreffende de verhouding van Kerk en school, verdient het ook onze aandacht, dat het referaat over „School en Kerk" gehouden is door ds A. D. Meeter, Ned. Herv. predikant te Amsterdam. De gevaren van het streven van de Ned. Herv. Kerk blijken overduidelijk, indien deze in onzen kring nog radere toelichting behoeven, uit de volgende uitspraak van prof. van Niftrik, aangehaald door den heer T. M. Gilhuis, hoofd der school te Heinenoord, in de Meded. van het Geref. Schoolverband (Sept.-Oct. '47): „Wij moeten er voor oppassen, dat de nieuwe koers in de Ned. Herv. Kerk niet gaat beteekenen de verkerkelijking van het heele leven. Een eng kerkisme kan het noodlottig resultaat worden van onze kerkelijke vernieuwing. De Herv. Kerk valt niet zonder meer samen met Carnegieaan 9.

Het algemeen priesterschap der geloovigen is een kostbaar erfgoed der Hervorming. Het kerkbegrip en het kerkelijke spreken moet ruimte hebben voor dit algemeen priesterschap. Op dit punt ben ik niet geheel en al gerust".

Als zelfs iemand, die alleen maar spreekt van het algemeen priesterschap der geloovigen zich door de „Kerk" bedreigd voelt, dan is het ambt der geloovigen stellig niet veilig meer.

Wanneer nu ds Meeter zich tenslotte ook met de aangenomen conclusies heeft willen vereenigen — ze zijn immers met algemeene stemmen aangenomen — en deze conclusies misschien zelfs uit zijn referaat voortvloeden, dan ligt het voor de hand, dat hij gedaacht heeft aan de Ned. Herv. Kerk.

Maar prof. Dr K. Dijk dan? Misschien denkt iemand, dat de oplossing voor het grijpen ligt: de gedachte der pluriformiteit. Stellig is het de overweging waard of men niet aan een dergelijke constructie voor de praktijk des levens heeft te denken, maar wij hebben ontdekt, dat althans niet voor al zijn kerkennoten in alle gevallen deze idee aanvaardbaar is. Wij lazen n.l. in „De Bazuin" van 12 Dec. 1947 het volgende van de hand van N. (ds Nawijn):

„Als iemand, om welke reden dan ook, de kerk uitgaat, en een eigen kerk(je) sticht, dan kan hij wel zeggen: „nu ben ik één kerk", maar daarom is het nog niet zoo. Als er één dienstdoende professor van een Hoogeschool heen moet gaan — en hij zoekt met zijn volgelingen een geschikt gebouw, dan kan hij zeggen: „dat is nu de oude Theol. School", maar daarom is het nog niet zoo. De Sint, dien ik 5 Dec. ontmoette, zei met een zware stem: „ik ben de echte, oude Sint", maar..... hij was in werkelijkheid een catechisant van een 18 jaren.

We lachen om de Sint Nicolaas-vertooning.

God geve, dat de duivel en de wereld niet lachen op het Eeuweest in 1954, wanneer Hij in Zijn gunst dit aan Kerken en School wil geven".

Deze laatste verzuchting van ds Nawijn hangt samen met hetgeen hij, aan het geciteerde liet voorafgaan, n.l.:

..... in December, op den 5en, gaan er verschillende deftige Sinten door de straten. Een klein kind vraagt: „wie is nu de echte?" Ik hoop, dat als straks in 1954 het Eeuweest van onze School herdacht mag worden, we voor een dergelijke vertooning bewaard blijven".

Wij meenen, dat het juist is om niet slechts op het Eeuweest van de School, maar aanstonds voor een dergelijke vertooning bewaard te blijven. Immers, veel erger dan het lachen van den duivel en de wereld in de toekomst, is de toorn Gods over de zonde der verdeeldheid in het heden.

Naar den maatstaf der wereld is de breuk slechts te betreuren op dergelijke gedenkdagen, maar voor de geloovigen is deze altijd een smartelijke realiteit, wanneer zij overeenkomstig onze belijdenis „naarstiglijk en met goede voorzichtigheid uit den Woorde Gods, ..... onderscheiden, welke de ware kerk zij; (want) alle degenen, die zich van haar afscheiden of niet daar bijvoegen, die doen tegen de ordinantie Gods".

Een kind, aldus ds Nawijn, vraagt bij het zien van verschillende Sinten: „wie is nu de echte?" Maar hebben op deze conferentie, waar volgens het aan ons verstrekte verslag onderscheidene vooraanstaande personen ook op kerkelijk gebied aanwezig waren, nu

ook, om ons maar te beperken tot de namen in dit verslag speciaal vermeld<sup>1)</sup>, prof. Dijk en ds Meeter zoowel elkaar, als zichzelf de vraag gesteld, wat verstaan werd onder „de Kerk"? Conclusie 5 maakt dit toch wel haast onvermijdelijk.

Daarin wordt immers uitgesproken, „dat de Kerk heeft toe te zien, dat het onderwijs beantwoorde aan den norm van het Woord Gods overeenkomstig haar belijdenis".

Nu is het bestaan van kerken van onderscheiden denominatie te verklaren uit verschil in belijdenis, of aan het niet-handhaven van een overigens gelijklopende belijdenis. Hoe zal men dus als leden van verschillende kerkelijke gemeenschappen gezamenlijk kunnen verklaren, dat „de Kerk" dit toezicht heeft te houden? U ziet, hoe langer men over deze voorspanden zoo aannemelijk lijkende uitspraken nadenkt, hoe onvaster de hier aldus geformuleerde grondslagen worden.

Aanvankelijk schijnt de formuleering bestemd voor de Ned. Herv. Kerk en min of meer gericht tegen den z.g.n. Nieuwen Koers aldaar. Maar lettende op de verstrekte mededeeling, dat het doel der conferentie was, „in betrekkelijk beperkten kring eens grondig de denkbeelden en stroomingen te bespreken, die binnen het terrein van het Protestantisch Christelijk onderwijs in het huidige tijdsgewricht de gemeederen bezighouden en in dezen kring groote actualiteit hebben", had men zeker ook een uitspraak mogen verwachten over de onderwijzers, die lid zijn van de Partij van den Arbeid.

Op zichzelf is natuurlijk de verwijzing naar de handhaving van de belijdenis in de school voldoende. Maar nu komt de vraag, hoe men zich de verwezenlijking daarvan voorstelt. Zal de Herv. Kerk, die op haar kansels in den Naam des Heeren haar leden laat aanzeggen door aanhangers van deze Partij, dat Gods gebodons voorschrijft, dat men in de politiek niet in een christelijke Partij zich organiseert, ooit in de school o.a. in dit opzicht de belijdenis kunnen handhaven?

En aan de andere zijde: hoe heeft prof. Dijk met deze formuleering kunnen instemmen, daar het toezicht van de kerk hier zonder meer aan de „Kerk" wordt toegewezen, terwijl de Kerkenordening in art. 21 met de bekende zuiverheid spreekt van het toezicht der Kerkeraden? Wie mocht denken, dat wij hier overdreven stiptheid eischen in verband met het gebeurde der laatste jaren, zij verwezen naar een rapport van dr H. H. Kuyper, door hem uitgebracht op de Generale Synode van Leeuwarden in 1920. Op dit rapport komen we misschien nog wel eens terug. Thans citeren we alleen:

„Al is het scholonderwijs geen zaak der kerk, toch heeft de kerk groot belang bij een goed Christelijk onderwijs der jeugd en is het daarom wel degelijk roeping van den Kerkeraad om ook nu nog toe te zien.....".

De formuleering van de vijfde conclusie is te meer merkwaardig, nu de zesde wel van kerkeraden spreekt.

Welke beteekenis echter ook aan de woorden „de Kerk" is gehecht en eventueel is te hechten, in elk geval rijst bij deze uitspraak op een conferentie van een dergelijke samenstelling het probleem van den aard der samenwerking van leden van verschillende kerkgemeenschappen aan één school.

De Kerk — gemakshalve verstaan wij daaronder maar de kerkeraden — moet toezicht houden op het onderwijs, dat het beantwoorde aan den norm van het Woord Gods overeenkomstig haar belijdenis. Boven wesen we er reeds op, dat o.i. er geen directe relatie bestaat tusschen kerk en school. Dan blijft er niet veel anders over, dan dat dit toezicht gaat over de ouders en onderwijzers als leden van de kerk, en dat aan hen gevraagd wordt, hoe zij zorgen voor de onderwijzing van het zaad des Verbonds.

Door den Dienst des Woords en de ambtelijke vermaning moeten de ouders voortdurend worden herinnerd aan de beloften door hen bij den Doop afgelegd, dat zij hun kinderen „in de voorzeide leer", dat is „die in de christelijke kerk alhier geleerd wordt" zullen onderwijzen en doen onderwijzen. Deze beloften brengen het onmiddellijk verband tot stand tusschen kerk en school.

Deze beloften moeten derhalve ook den aard van de samenwerking op schoolgebied bepalen. Kampen. H. M. MULDER.

<sup>1)</sup> Men heeft mij verzekerd, dat ook leden onzer kerken aan de conferentie hebben deelgenomen.

## LITERATUUR EN KUNST

ORGELPSALMBOEK VAN DE „STICHTING".

In opdracht van de Stichting tot verbetering van het Psalmgezag in de Geref. Kerken verschijnt binnenkort een „koraalboek" ten dienste van het begeleiden van de reformatische psalmmelodieën.

De harmonisatie naar den kerktonalen aard der melodieën is verzorgd door D. N. J. van der Paauw, die reeds tijdens den oorlog verschillende publicaties op het gebied van kerktonale harmonisatie uitgaaf.

## ZENDING EN EVANGELISATIE

DE SYNODOCRATIE WEER IN DE CRISIS.

Bij de synodocraten is thans de zending weer aan de beurt. De leiding van dr J. H. Bavinck is in schier elk opzicht foutief; dogmatisch, kerkelijk, politiek. Voorbeelden gaven we; we praten dus niet in de ruimte.

Thans vergaderde men in „synode" te Eindhoven. Agendum: zendingszaken (plus misschien nog wat; daar kan op hun standpunt altijd wel wat bij). Over die zendingskwestie is een breed rapport ingediend, met allerlei adviezen, die regelrecht a f v o e r e n van de lijn, die ter zake van de zending destijds uitgestippeld is door de synode van Middelburg. Geen wonder, dat het jongste nummer van het synodocratische Zendingsblad een geruststellend artikel gaf onder den titel: In de lijn van Middelburg. Een fijn silhouet van Middelburg was in kleurendruk door den tekst heen zichtbaar. Toen het Zendingsblad nog gereformeerd was, was het zoo taai als een leeren lap. Nu het wat interessanter wordt, gaat het den ongereformeerden kant op. Er zijn weinig auteurs ginds, die „stoer-gereformeerd" kunnen schrijven en meteen interessant. Wat er te Eindhoven aan de orde gesteld is?

Het eerste punt is: van wie voortaan de Zending op Java — en later wellicht in geheel Indië — zal uitgaan, van de kerken in Nederland of van die op Java.

Tot nog toe ging de zending uit van de kerken in Nederland. Zendende kerken, die de verantwoordelijkheid voor het zendingswerk in Indië droegen, waren nederlandsche kerken.

In het rapport, door gindsche zendings-deputaten op tafel gelegd, wordt nu voorgesteld: „goed te keuren, dat het Zendingswerk van de gereformeerde kerken in Nederland op Java van nu af aan beschouwd wordt en uitgeoefend wordt als een onderdeel in federatief verband van het geheel van den Zendingsarbeid, zooals die uitgaat van de kerken op Java (c.g. Indonesië) en van de kerken en corporaties in Nederland".

De verhouding wordt hierbij zoo gedacht, dat „de indonesische c.g. javaansche kerken voortaan de zendende kerken moeten worden, terwijl de kerken in Nederland de met zulk een kerk samenwerkende kerken zullen zijn.

Men legt het dus aan op overdracht van verantwoordelijkheid. In zichzelf is natuurlijk het einddoel van de zending, dat de aan haar arbeid ontsproten indische kerken zelf actief worden, ook in dezen. De vraag is alleen: is het zoover? en: zijn die kerken confessioneel betrouwbaar, zóó, dat zij kunnen en willen overgeven alleen dat, wat zij VAN GODSWEGE ONTVANGEN hebben? De synodocratische deputaten beantwoorden deze vraag onomwonden bevestigend. Zij zeggen, „dat het gebleken is, dat de Javaansche kerken, hoeveel schade zij ook naar hun eigen getuigenis hebben belopen, in de oorlogsjaren krachtig haar zelfstandigheid hebben betoond. Door het wegvallen van den financieelen, organisatorischen en geestelijken steun van de Zending, stonden deze kerken voor 'n zware taak. Vooral het nu zelf moeten dragen van de verantwoordelijkheid hebben deze kerken eerst als een last gevoeld, waarvoor men terugdeinsde, maar tenslotte hebben zij naar eigen getuigenis, die verantwoordelijkheid toch lief gekregen". En nog iets verder: „Deze verantwoordelijkheid, die men nu zelf aanvaard had als een van God gegeven opdracht, wil men nu niet meer uit handen geven", hetgeen door de commissie, die naar Indië geweest is „met blijdschap begroet is als blijk van sterken geestelijken groei".

Op grond hiervan meenen nu deze deputaten te kunnen zeggen „dat het volkomen terecht is, dat van nu voortaan de Javaansche kerken als de zendende kerken worden beschouwd".

Men kan niet zeggen — aldus niemand anders dan de synodocratische ds Vellenga in Geref. Kbl. Dr. en Ov. — dat dit ter fundeering van zulk een gewichtig voorstel, een sterke argumentatie is.

Wij gelooven — aldus ds Vellenga — deze woorden gaarne, maar zouden niet minder gaarne hooren a a n w i e dit gebleken is. Heeft de commissie, die naar Indië ging, zich hiervan op de hoogte gesteld? Grondig? En heeft zij niet alleen gehoord wat de Javaansche kerken willen, maar er zich ook van overtuigd waartoe zij in staat zijn? Het is niet de vraag of de indische kerken zending kunnen drijven, maar of zij het bestaande zendingswerk kunnen voortzetten en den ernstig geschokten arbeid weer krachtig kunnen opnemen. En kunnen deputaten daarover wat meer meedeelen? Tot zoover de vragen van ds Vellenga. Ook wij hebben er in den loop der jaren „iets van mogen komen te ontdekken", dat „deputaten" ginds wel eens concerteeren en oreeren als de rattenvanger van Hameln. Dat ligt zoo aan het systeem.

Maar, zoo zegt ds Vellenga, een tweede punt is nog ingrijpend.

Het zendingswerk der synodocratische groep zou voortaan beschouwd en uitgeoefend moeten worden